

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Факультет української філології та журналістики
Кафедра української мови

ПРОГРАМА
VI ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВОЇ ІНТЕРНЕТНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ

**ВЕРБАЛЬНІ КУЛЬТУРНІ КОДИ
СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ**

12 листопада 2020 року

Кам'янець-Подільський

Організаційний комітет конференції

Голова організаційного комітету

Людмила Марчук завідувач кафедри української мови Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, доктор філологічних наук, професор

Заступники голови організаційного комітету

Борис Коваленко декан факультету української філології та журналістики Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, кандидат філологічних наук, доцент

Анжеліка Попович доцент кафедри української мови Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, доктор педагогічних наук, доцент

Член організаційного комітету

Тетяна Джурбій заступник декана факультету української філології та журналістики з наукової роботи та інформатизації навчального процесу Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, кандидат філологічних наук, старший викладач кафедри історії української літератури та компаративістики

Модератор інтернетної конференції

Анжеліка Попович доцент кафедри української мови Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, доктор педагогічних наук, доцент

Адреса організаційного комітету:

Кам'янець-Подільський національний
університет імені Івана Огієнка,
кафедра української мови,
вул. Огієнка, 61,
м. Кам'янець-Подільський,
Хмельницька область,
32300
тел. (03849) 31213

Регламент роботи конференції

- 9.30 – 10.00** – реєстрація учасників конференції, налагодження онлайнного зв'язку
- 10.00 – 11.45** – пленарне засідання
- 11.50 – 13.30** – секційні засідання
- 13.30 – 14.00** – обідня перерва
- 14.00 – 15.30** – секційні засідання
- 16.30 – 17.00** – підсумкове пленарне засідання.

Режим проведення конференції – відеозв'язок через додаток Google Meet (<https://meet.google.com/dqd-cxhq-nnn>).

Доповідь на пленарному засіданні – 20 хв.
Доповідь на секційному засіданні – 10 хв.

ПЛЕНАРНЕ ЗАСІДАННЯ

Вітальне слово

Іван Конет	проректор з наукової роботи Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, доктор фізико-математичних наук, професор
Борис Коваленко	декан факультету української філології та журналістики Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови
Людмила Марчук	завідувач кафедри української мови Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, доктор філологічних наук, професор

Доповіді

Олександр Волковинський, доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри журналістики, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

ЯКІСНІ ОЗНАЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ МЕНТАЛЬНОСТІ У ФЕЙЛЕТОНАХ ОСТАПА ВИШНІ "ЧУКРЕН" І "ЧУХРАЙНЦІ"

Функцію якісних означень у фейлетонах Остапа Вишні "Чукрен" і "Чухрайнці" виконують епітетні структури. Ці засоби організовані автором за принципами одивнення та алюзивності (н-д: *"уперто покірлива рослина"*). Епітетні структури у фейлетонах Остапа Вишні набувають рис емблематичності і символічності. Тому якісні означення національної ментальності не акцентують прикмети індивідуального масштабу. Перевага надається узагальненим і типізованим атрибутам. Завдяки епітетним структурам інтенсифікується своєрідна комунікативна гра між автором тексту і реципієнтом, посилюється головний жанровий принцип фейлетону – асоціативна зв'язаність матеріалу.

Ключові слова: епітетна структура, національна ментальність, фейлетон, Остап Вишня.

Олена Горошкіна, доктор педагогічних наук, професор, завідувач відділу навчання української мови та літератури, Інститут педагогіки НАПН України

МЕТОДИ Й ПРИЙОМИ ФОРМУВАННЯ МОВНОЇ СТІЙКОСТІ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В ЛІЦЕЇ

У статті потлумачено поняття мовної стійкості. Важливу роль на уроках української мови в ліцеї відіграють вправи, що передбачають визначення ознак мовної стійкості в мовленні літературних персонажів.

Вправи побудовано на текстовому матеріалі, що містить відомості про мовну стійкість, роль української мови в суспільстві, культуру спілкування, комунікативні якості мовлення тощо. Продуктивним було створення індивідуальних і колективних проєктів, проведення дискусій.

Ключові слова: мовна стійкість, учні ліцею, мовна особистість.

Людмила Марчук, доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри української мови, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

Анна Бомба, магістрантка факультету української філології та журналістики, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

Руслана Гадюк, аспірантка факультету української філології та журналістики, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

ФУНКЦІЯ ІНКЕКТИВНОЇ ЛЕКСИКИ В РОМАНІ ІРЕНИ КАРПИ «ДОБРИ НОВИНИ З АРАЛЬСЬКОГО МОРЯ»

Лихослів'я традиційно розглядають як форму сублімації фізичної агресії – остання може замінюватися більш соціально прийнятими засобами прояву негативних емоцій або у формі інвективи – вживання в мовленні лайок і висловів, або у формі підкресленої ввічливості, етикету, різноманітних словесних ритуалів (В.І.Жельвіс). Щодо мовної традиції України, то для неї, так само як і для європейської культури в цілому є типовою інвектива, яка в романі Ірени Карпи виконує дві функції: перша – це функційний регулятор, запобіжний клапан для негативних емоцій; друга функція – демонстрування своєї переваги, засіб приниження опонента, зниження його соціального статусу, переміщення його на нижчий ступінь соціальної ієрархії.

Ключові слова: інвектива, лихослів'я, фрустрація, мовна агресія, ненормативна лексика.

Анжеліка Попович доктор педагогічних наук, доцент, доцент кафедри української мови, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

РІВНІ РЕАЛІЗАЦІЇ ЛІНГВОКОГНІТИВНОГО ПІДХОДУ ДО НАВЧАННЯ СТИЛІСТИКИ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Лінгвокогнітивний підхід до навчання стилістики спрямований на виявлення аспектів мовленнєвої картини світу, інтерпретування текстів із позицій когнітивних процесів, формування пізнавальної та мовленнєвої культури студентів і відповідного способу мовного самовираження. Виокремлено такі рівні лінгвокогнітивного підходу до вивчення стилістики у закладах вищої освіти, як знаннєвий, практичний і виховний.

Ключові слова: лінгводидактика, лінгвокогнітивний підхід, методика навчання стилістики, підхід до навчання.

Тетяна Сукаленко, доктор філологічних наук, доцент, професор кафедри журналістики, української словесності та культури Навчально-наукового інституту гуманітарних наук, Університет державної фіскальної служби України

ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ЖУРНАЛІСТІВ

У статті висвітлено зміст понять «компетентність», «комунікативна компетентність», «комунікативна компетентність майбутнього журналіста».

Проаналізовано визначальні чинники формування комунікативної компетентності майбутніх журналістів. Описано основні складники комунікативної компетентності, визначено вміння для формування комунікативної компетентності майбутніх журналістів. Окреслено шляхи вдосконалення комунікативної компетентності студентів спеціальності 061 «Журналістика».

Ключові слова: компетентність, комунікативна компетентність, комунікативна компетентність майбутнього журналіста.

СЕКЦІЙНІ ЗАСІДАННЯ

СЕКЦІЯ 1

КАТЕГОРІЇ, КОНЦЕПТУАЛЬНИЙ АПАРАТ І ПРОБЛЕМИ ЛІНГВІСТИЧНОЇ ПАРАДИГМИ

Оксана Галайбіда, кандидат філологічних наук, доцент кафедри англійської мови, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

СИТУАТИВНИЙ ГУМОР

У ПОВІСТЯХ ДЖЕРОМА К. ДЖЕРОМА

Особливістю авторського мовлення Джерома К. Джерома є описування звичайних подій у незвичайному контексті, і ця невідповідність створює комічність оповіді. Оцінні висновки в авторських коментарях імпліцитно передають негативну оцінку певного явища, поведінки чи міркувань персонажів і надають оповіді суб'єктивно-оцінної модальності, прихованого глузування.

Ключові слова: ситуативний гумор, іронія, комізм, оповідь,

модальність, непряма мова, риторичні запитання.

Римма Монастирська, кандидат філологічних наук, старший викладач кафедри української мови, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ СУЧАСНОЇ ЛЕКСИКИ ВІЙСЬКОВИКІВ

Досліджено тенденції формування та розвитку сучасної військової лексики на матеріалі медійних текстів. Здійснено огляд сучасних мовознавчих досліджень, присвячених вивченню різних аспектів розвитку та функціонування в мові лексики військовиків. Особливу увагу зацентовано на характеристиці мовних та позамовних чинників, що чинять істотний вплив на формування усіх тематичних компонентів сучасного військового словника. Заналізовано наукові підходи до визначення поняття “військовий словник”. Досліджено дериваційні процеси у лексиці військовиків. Обґрунтовано висновки щодо специфіки явищ первинної та вторинної номінації, а також запозичень як джерела поповнення сучасного військового словника.

Ключові слова: військова лексика, медійні тексти, інтрамовний, екстрамовний, військовий словник, лексико-семантичні групи.

Леся Прокопів, аспірантка кафедри української мови II-го року навчання, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

СПЕЦИФІКА ВЕРБАЛІЗАЦІЇ МІЖКОНТРАРНИХ ВІДНОШЕНЬ У ПОСТМОДЕРНІЙ ПРОЗІ

У статті окреслено особливості вербалізації міжконтрарних відношень в текстах українських письменників-постмодерністів на основі визначення специфічних рис постмодернізму як актуальної світоглядної парадигми сьогодні. Для художнього часу й простору характерне використання дискретності, фрагментарності (переходу з одного часу в інший). Актуальним під час дослідження засобів вербалізації контрарних відношень буде виявлення тих мовних засобів, що сприяють передачі відповідних концептів.

Ключові слова: вербалізація контрарних відносин, дискретність, фрагментарність.

Алла Сірант, кандидат філологічних наук, старший викладач кафедри української мови, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

ПОЛІТИЧНИЙ ДЕМОТИВАТОР В ІНТЕРНЕТ-ПРОСТОРІ: ОСОБЛИВОСТІ МОВНОГО ВИРАЖЕННЯ

Статтю присвячено характеристиці засобів мовного вираження політичних демотиваторів, реалізованих у сучасному Інтернет-просторі. Актуальність дослідження зумовлена відсутністю досліджень політичних демотиваторів — особливого різновиду креолізованих Інтернет-жанрів.

Описано особливу структуру демотиваторів, що поєднує візуальний та вербальний компоненти. Здійснено аналіз відношень між візуальним та вербальним компонентами політичних демотиваторів, які поширюють в Інтернет-просторі учасники різних соціальних мереж, а також встановлено семантичні зв'язки між ними. Зроблено висновок щодо взаємозв'язку між вибором мовних засобів створення вербальної частини політичних демотиваторів та рівнем їхньої популярності в Інтернет-просторі.

Ключові слова: політичний демотиватор, Інтернет-простір, вербальні компоненти, слоган, інтернет-меми, креолізовані тексти.

Антоніна Уманець, кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри іноземних мов, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

ВЗАЄМОДІЯ МОВИ І КУЛЬТУРИ ЯК ВАЖЛИВА МЕТОДОЛОГІЧНА ПРОБЛЕМА КОГНІТИВНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Стаття аналізує поняття і категорії культурно-маркованих семіотичних одиниць мови, що вирізняють лінгвокультурні спільноти та культурні коди, притаманні їм. Для ідентифікації інформації, яка є універсальною у комунікативній поведінці людини, виникає потреба у використанні міжмовних і міжкультурних паралелей.

Ключові слова: універсальна інформація, комунікативна поведінка людини, культурно-марковані семіотичні одиниці, лінгвокультурні спільноти, культурні коди.

Інга Федькова, кандидат філологічних наук, старший викладач кафедри української мови, Кам'янець-Подільський університет імені Івана Огієнка

ЕКЗОТИЗМИ ЯК ДЖЕРЕЛО ПОПОВНЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ХОРЕОГРАФІЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ

Проаналізовано екзотизми у складі української хореографічної лексики. Досліджено, що екзотизми запозичують без суттєвих змін. До таких термінів належать назви народних і бальних танців, танцювальних рухів, стилів, осіб, які виконавською або професійною діяльністю пов'язані з хореографією.

Ключові слова: термін, екзотизм, хореографічна лексика, лексичний склад української мови.

Наталія Шеремета, кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри української мови, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

НАЦІОНАЛЬНА ІДЕЯ – ПІДҐРУНТЯ МОВНОЇ САМОСВІДОМОСТІ В УКРАЇНІ

Прокоментовано пріоритетні напрямки впливу держави на мовну самосвідомість української нації, серед яких пріоритетним має стати закріплення ідеологеми «українськість України». Увагу акцентовано на всеоб'єднувальній національній ідеї – динамічній та векторній комплексній ментальній категорії, що фіксується у масовій свідомості, програмах, гаслах, працях й ін. і спрямована з минулого у майбутнє задля оптимізації процесу державотворення в Україні.

Ключові слова: національна ідея, ідеологема, мовна самосвідомість, мовна політика, мовна ситуація.

СЕКЦІЯ 2

ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГІЧНІ ФЕНОМЕНИ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ

Наталія Дзюбак, кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри української мови, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

ПРИЙОМИ КОНДЕНСАЦІЇ ВИСЛОВЛЕННЯ У РОЗМОВНОМУ МОВЛЕННІ

Проаналізовано основні риси розмовного мовлення та розмовно-побутового функціонального стилю сучасної української літературної мови, визначено власне лінгвістичні та екстралінгвістичні ознаки розмовного стилю, описано прийоми конденсації висловлення, що типові для відповідного типу комунікації.

Ключові слова: розмовне мовлення, розмовно-побутовий функціональний стиль сучасної української літературної мови, конденсація висловлення, напівпредикативні компоненти речення, еліпсис.

Наталія Коваленко, кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри української мови, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

КОМПОНЕНТ *КУТ* У СКЛАДІ ФРАЗЕМ УКРАЇНСЬКИХ ГОВОРІВ

Досліджено просторове поширення та особливості вияву семантичних відтінків фразеологізмів із компонентом *кут* на матеріалах лексикографічних праць і зразків діалектних текстів говорів південно-західного наріччя української мови та суміжжя. Увагу акцентовано на культурно-національних маркерах у семантиці фразем, виявлено цінні елементи культурного коду та архаїчності, особливі регіональні риси на усіх мовних рівнях, взаємовпливи з сусідніми українськими говорами та іншими мовами.

Ключові слова: діалектизм, фразема, діалектне мовлення, фразеологічний словник, діалектний текст, кут.

Світлана Никитюк, старший викладач кафедри англійської мови, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

МОВНА КУЛЬТУРА СУЧАСНОЇ МОЛОДІ

Особистість молодої людини формується переважно на мові, на її лексійно-понятійному арсеналі та її засобами і розкривається як освічена виразна індивідуальність.

Мовна культура має ввійти у світоглядні орієнтації сучасної молодої людини. Проаналізовані праці О.О.Потебні, М.М.Пилинського, М.П.Білоус, Н.П.Плющ, І.Р.Вихованця.

На превеликий жаль і подив, ми більше знаємо сьогодні про китайський церемоніал, японські поклони ввічливості, французький етикет. А насправді повинні звернутися до невичерпного та актуального джерела народного етикету, і відкинути все, що прийшло непрошеним гостем у нашу мовну культуру.

Ключові слова: мовна культура, сучасна молодь, мовні засоби, етикет, освіченість, індивідуальність.

Вікторія Осадчук, магістрантка факультету української філології та журналістики, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

Науковий керівник: **Наталія Дзюбак**, кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри української мови, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

ОСОБЛИВОСТІ ВІДОКРЕМЛЕНИХ ОБСТАВИН У ХУДОЖНЬОМУ ДИСКУРСІ ІРЕН РОЗДОБУДЬКО

Проаналізовано відокремлені обставини як засіб ускладнення простого речення у формально-синтаксичному, семантико-синтаксичному та комунікативно-прагматичному аспектах, визначено типологію та умови

відокремлення обставин, з'ясовано функціональні особливості відокремлених обставин у художньому мовленні Ірен Роздобудько.

Ключові слова: постмодерний художній дискурс, відокремлена обставина, просте ускладнене речення, напівпредикативні компоненти речення.

Мар'яна Прокопишин, магістрантка факультету української філології та журналістики, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

Науковий керівник: **Наталія Дзюбак**, кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри української мови, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

МАСКУЛІННІ ТА ФЕМІННІ ФОРМИ ЗВЕРТАННЯ У МОВЛЕННІ ПЕРСОНАЖІВ ПОСТМОДЕРНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ХУДОЖНЬОЇ ПРОЗИ

Проаналізовано звертання як засіб ускладнення простого речення у формально-синтаксичному, семантико-синтаксичному та комунікативно-прагматичному аспектах, визначено семантичні групи звертань у репліках персонажів жінок та чоловіків, з'ясовано функціональні особливості звертання з позиції гендерної приналежності комунікантів.

Ключові слова: звертання, просте ускладнене речення, маскулінні форми звертання, фемінні форми звертання.

Зореслава Шевчук, кандидат філологічних наук, старший викладач кафедри української мови, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

ТЕКСТОВА РЕАЛІЗАЦІЯ ОБРАЗНОЇ КОГЕЗІЇ В ПОРТРЕТНИХ ОПИСАХ ЖІНКИ

Проаналізовано особливості вживання образної когезії, представлені в текстах сучасної української жіночої прози художніми порівняннями і метафоричними конструкціями, які забезпечують емоційне сприймання зовнішніх і внутрішніх характеристик жінки. Виокремлено продуктивні семантичні типи порівнянь, репрезентовані за допомогою відношень жінка (або частина її тіла) – конкретне / абстрактне поняття, жінка (або частина її тіла) – жива істота. З'ясовано роль зображально-оцінної функції метафори через зіставлення двох планів: зовнішності, емоцій, поведінки, рис характеру жінки та понять, процесів, явищ, визначених на основі подібності.

Ключові слова: мовний портрет, образність, когезія, порівняння, метафора, асоціативні зв'язки.

СЕКЦІЯ 3

МЕНТАЛЬНИЙ СВІТ УКРАЇНЦЯ В МОВНИХ КОДАХ

Інна Беркешук, кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри української мови, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

ГУСТАТИВНА ЛЕКСИКА У ПОВІСТІ МАРІЇ МАТІОС «КУЛІНАРНІ ФІГЛІ»

У науковій розвідці проаналізовано особливості використання густативної лексики для відображення специфіки української національної кухні. Густативи у повісті «Кулінарні фіглі» виконують функції розвитку уяви реципієнта, сприяють збудженню апетиту й максимальній візуалізації буковинських страв, опис приготування яких авторка подає з надмірною, на наш погляд, деталізацією.

Ключові слова: густативна лексика, густативи, візуалізація, стилістична функція.

Інна Волковинська, кандидат філологічних наук, старший викладач кафедри історії української літератури та компаративістики, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

ЕПІТЕТНА СИСТЕМА ЯК ФУТУРИСТИЧНИЙ СУБКІОД ПОЕТИЧНОГО МОВЛЕННЯ М. СЕМЕНКА

Стаття репрезентує дослідження епітетної системи поетичних творів М. Семенка. Здійснено аналіз різних груп й різновидів епітетних структур у смисловому та архітектонічному аспектах. Виявлено новаторські підходи до епітетної структури поета-футуриста (зокрема введення до поетичної системи епітета-гештальта, активне використання абстрагованого епітета, епітета-оксюморона, застосування до епітетної структури прийому еналагі тощо). Встановлено функціональні можливості футуристичного епітета в поетичному тексті. З'ясовано, що епітетна система поезії М. Семенка є маркером футуристичного субкоду і носієм оцінної індивідуально-авторської інформації.

Ключові слова: епітетна система, епітетна структура, поетичне мовлення, футуристичний субкод, М. Семенко.

Тетяна Джурбій, кандидат філологічних наук, старший викладач кафедри історії української літератури та компаративістики, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

ОБРАЗ УКРАЇНЦЯ В ЄВРОПЕЙСЬКІЙ ЛІТЕРАТУРІ: ІМАГОЛОГІЧНИЙ ДИСКУРС

Простежено еволюцію етнообразу українця у контексті європейських літератур. Виокремлено стереотипні уявлення про даний образ, здійснена

спроба дослідження проблем культурної ідентичності. Увагу акцентовано на працях Д.Наливайка, С.Андрусів, В.Будного, Н.Кіор, З.Алієвої, О.Вознюк та інших.

Ключові слова: етнообраз, імагологія, національний характер, ментальний код, стереотип.

Анастасія Дубінська, викладач кафедри іноземних мов, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

ІСТОРІЯ, ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ ЮКІШУ В КАНАДІ

Проаналізовано історію трьох хвиль української імміграції до Канади та основні шляхи формування канадського діалекту української мови. Увагу акцентовано на процесі поглинання англійської мови українською та її повній асиміляції. Ми вказуємо на основні зміни, яких зазнала літературна українська мова в Канаді, такі як повна втрата флексії у кличному та називному відмінках, аспірація приголосних та дифтонгізація голосних звуків на кшталт англійських, переважання простих речень над складними у мовленні та використання англійських прийменників у словосполученнях замість українських.

Ключові слова: імміграція, мова, асиміляція, запозичення, літературна українська мова, двомовність, юкіш.

Борис Коваленко, кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри української мови, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

ЛІНГВАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ОПОВІДАННЯ М. КОЦЮБІНСЬКОГО «НА ОСТРОВІ» (НА МАТЕРІАЛІ РУКОПИСНОГО ТЕКСТУ).

З'ясовано мовні особливості рукопису оповідання М. Коцюбинського «На острові». Прочитання рукописного варіанта оповідання дозволило нам виявити особливості мовної манери автора на різних мовно-структурних рівнях. Встановлено, що і у мові автора, і у мові персонажів трапляється чимало слів, характерних для подільського говору:

Ключові слова: М. Коцюбинський, діалектизм, мовні риси, діалектні риси, подільський говір.

Наталія Ладиняк, кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри української мови, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

СИНТАКСИС В АСПЕКТІ УКРАЇНСЬКОЇ МОВНОЇ КАРТИНИ СВІТУ

З'ясовано зміст поняття «мовна картина світу». Простежено зв'язок між мовною картиною світу українського народу та синтаксисом його мови. Встановлено, що в синтаксисі української мови відбито особливості

національного мислення та національного характеру українців. Специфічними синтаксичними засобами репрезентації української мовної картини світу слугують односкладні безособові речення та нечленовані речення.

Ключові слова: мовна картина світу, українська мова, синтаксис, безособові речення, нечленовані речення.

Оксана Мозолюк, старший викладач кафедри української мови, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

**ДІЕСЛІВНІ СЛОВОСПОЛУЧЕННЯ ЗІ ЗНАЧЕННЯМ КОНТАКТНОЇ
ЛОКАЛІЗАЦІЇ В ГОВІРЦІ СЕЛА КНЯЖПІЛЬ
КАМ'ЯНЕЦЬ-ПОДІЛЬСЬКОГО РАЙОНУ ХМЕЛЬНИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ**

Охарактеризовано просторові словосполучення, що виражають локалізацію предмета або його дії в межах просторового орієнтира, та словосполучення з семантикою поширення дії по поверхні просторового орієнтира на матеріалі діалектних текстів, записаних у селі Княжпіль Кам'янець-Подільського району Хмельницької області.

Ключові слова: говірка, дієслівні словосполучення, локалізація, просторовий орієнтир, просторові словосполучення.

Олена Шмирко, кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри німецької мови, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

**ФРАЗЕОЛОГІЧНІ ОДИНИЦІ ЗІ СТРИЖНЕВИМ КОМПОНЕНТОМ
«ТВАРИНА» В УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ**

Досліджено аспекти ментальності українця на матеріалі фразеологізмів зі стрижневим компонентом «тварина». Проаналізовано та систематизовано асоціативні паралелі фразеополя людина / дика тварина; людина / свійська тварина. Розглянуто особливості функціонування та вживання фразеологічних одиниць із означеним стрижневим компонентом в українській мові. Визначено прототипні уявлення концептів дика тварина / свійська тварина та виокремлено головні атрибути, що їм приписано українською фразеологічною системою.

Ключові слова: ментальність, стрижневий компонент, фразеополе, концепт, фразеологічні одиниці, прототип.

СЕКЦІЯ 4

ЛІНГВОДИДАКТИЧНІ АСПЕКТИ МЕНТАЛЬНОСТІ

Наталія Бахмат, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри теорії та методик початкової освіти, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ЗАСОБАМИ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

У статті запропоновано цифрові та мультимедійні ресурси і програми, які можна використати у процесі формування іношомовної граматичної компетентності майбутніх учителів.

Ключові слова: іношомовна граматична компетентність; раннє навчання іноземних мов; цифрові та мультимедійні технології; учитель іноземних мов.

Наталія Білак, магістрантка факультету української філології та журналістики, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

Науковий керівник: **Анжеліка Попович**, доктор педагогічних наук, доцент, доцент кафедри української мови, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ МОВЛЕННЕВОЇ ПОВЕДІНКИ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Визначено зміст і форми роботи з розвитку мовленнєвого етикету на уроках української мови. Встановлено етапи формування культури мовленнєвої поведінки: інформаційно-лексичний, лексико-граматичний, експресивно-мовленнєвий. З'ясовано, що на уроках української мови доцільно використовувати методи словесно-емоційного впливу (розповідь, бесіда, роз'яснення). Запропоновано типологію завдань і вправ із формування мовленнєвого етикету, обґрунтовано доцільність систематичного застосування конструктивних та умовно-комунікативних вправ

Ключові слова: мовленнєва поведінка, культура мовлення, мовленнєвий етикет.

Тетяна Боднарчук, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри німецької мови, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

ПСИХОЛОГІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ЯВИЩА БІЛІНГВІЗМУ

Проаналізовано особливості дослідження явища білінгвізму у психології, які передбачають дослідження: психічних механізмів функціонування мовлення (користування рідною та другою мовами), специфіки їх розвитку при ранньому і пізньому білінгвізмі, впливів

двомовності на загальний інтелектуальний розвиток та сенсоутворювальні системи людини; вивчення так званого феномена іншомовного мислення. Проблеми білінгвізму вивчали Л.Виготський, Л.Щерба, М.Михайлов, Н.Магін, Є.Верещагін, А.Яцикевічус, М.Імедадзе, М.Жинкін, А.Шахнарович, Б.Беляєв, Б.Котик та ін. Значну увагу психологічним та психолінгвістичним явищам двомовності приділяли і зарубіжні психологи та психолінгвісти Ч.Осгуд, Р.Дибольд, В.Ламберт, Е.Петерсон, Д.Веркер, Б.Корфе, Леннеберг, Д.Джонсон, Е.Ньюпорт та ін.

Ключові слова: білінгвізм, двомовність, рідна мова, ранній білінгвізм, пізній білінгвізм.

Діана Бочкур, магістрантка факультету української філології та журналістики, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

Науковий керівник: **Анжеліка Попович**, доктор педагогічних наук, доцент, доцент кафедри української мови, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ ДІЛОВОГО МОВЛЕННЯ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В 10-11 КЛАСАХ

Основне завдання уроків ділового мовлення – сформуванню свідоме ставлення учнів 10-11 класів до мовної діяльності через складну систему ділової документації. Важливо забезпечити належний рівень мовної та мовленнєвої компетентності школярів, що ґрунтується на комплексному, багатоаспектному підході до формування культури ділового мовлення через мову ділових паперів із використанням дидактичних можливостей текстів як реальної одиниці документів з обґрунтуванням критеріїв їх вибору. Однією з важливих умов формування комунікативних якостей ділового мовлення є врахування аспектів культури ділового мовлення.

Ключові слова: ділове мовлення, ділова документація, культура мовлення.

Наталія Гудима, кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри теорії та методик початкової освіти, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

Наталія Мелекєсцева, кандидат філологічних наук, доцент кафедри теорії та методик початкової освіти, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

ЕМОЦІЙНА КУЛЬТУРА ЯК ЧИННИК У ФОРМУВАННІ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВЧИТЕЛЯ В УМОВАХ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

На етапі реформування загальної середньої освіти в Україні головним є розвиток особистості, здатної до сприймання, розуміння і творення

матеріальних і духовних цінностей. У світлі цих вимог великого значення набуває початкова школа, в якій закладаються основи для розвитку інтелектуального, морального та духовного потенціалу особистості. Успішно виконати таке важливе завдання може лише вчитель нової формації. Рівень професійної підготовки сучасного педагога визначається не лише рівнем набутих фахових знань, умінь, навичок, але і його ціннісними орієнтаціями, готовністю і здатністю.

Ключові слова: емоційна культура, Нова українська школа, реформування освіти, формування комунікативної компетентності.

Олена Довгань, асистент кафедри теорії та методик початкової освіти, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

МЕТОДИ РОЗВИТКУ ЗВ'ЯЗНОГО МОВЛЕННЯ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Представлено аналіз методів розвитку зв'язного мовлення на уроках української мови в початковій школі. Окрема увага приділяється традиційним та інноваційним методам, які є актуальними в умовах становлення та розвитку Нової української школи. Обґрунтовується доцільність використання мультимедійних технологій в практиці початкового навчання, що покликані оптимізувати процес розвитку мовлення молодших школярів.

Ключові слова: метод, розвиток зв'язного мовлення, мовленнєва діяльність, мовленнєва вправа, мультимедійні технології.

Наталія Ковальська, учитель української мови і літератури Кам'янець-Подільського НВК № 14.

ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОГО МЕНТАЛІТЕТУ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ УКРАЇНСЬКОЇ ФРАЗЕОЛОГІЇ

Проаналізовано культурно-національну семантику фразеологізмів; описано культурні конотації та їх співвіднесення з концептуальним змістом фразеологізму. Звернено увагу на відбиття у фразеологічних одиницях ідентичності культурно-мовної самосвідомості як частини загальнокультурного менталітету українців. Запропоновано систему роботи з української фразеології на уроках української мови в 6 класі.

Ключові слова: менталітет, фразеологізм, культурно-мовна самосвідомість.

Ольга Ковальчук, кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри теорії та методик початкової освіти, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

КРОСЕНС ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ ТВОРЧОГО МИСЛЕННЯ УЧНІВ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Досліджуються переваги запровадження та втілення ідеї кросенсу на уроках української мови у початковій школі, так як це сприяє розвиткові

логічного, образного, нестандартного і асоціативного мислення, уяви та креативності; розвиває можливість самовираження учня початкової школи. Крім цього, робота з кросенсом розвиває комунікативні і регулятивні вміння; навички роботи з інформацією та підвищує допитливість і мотивацію до вивчення предмету.

Ключові слова: Нова українська школа, технологія, кросенс, мислення, урок української мови.

Оксана Лірук, педагог-організатор Лисогірської ЗОШ I-II ступенів Теофіпольського району

УПРОВАДЖЕННЯ ПРИНЦИПІВ ЕТНОПЕДАГОГІКИ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Етнокультурний аспект освітнього процесу, осмислення мови як етнічного явища зумовлюють опору на етнопедагогіку, що є акумулятором народного досвіду в системі навчання й виховання школярів. Етнопедагогічні засади навчання української мови передбачають урахування набутків народної педагогіки як сукупності поглядів, норм, звичаїв, ідеалів, інших духовних цінностей етносу, що знаходять відображення в мові та національно-культурних текстах; народної дидактики, тобто системи принципів, методів, засобів навчання; особливостей етнічної психології індивіда. Потлумачено використання на уроках української мови принципів народності, етнічної соціалізації, збереження мовної єдності, наступності й спадкоємності поколінь, врахування регіонального, місцевого й домашнього (родинного) мовного середовища та ін.

Ключові слова: етнопедагогіка, народна дидактика, уроки української мови, принципи етнопедагогіки.

Олеся Мартіна, кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри теорії та методик початкової освіти, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

Наталія Третяк, кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри теорії та методик початкової освіти, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

ФОРМУВАННЯ ЧИТАЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ШЛЯХОМ ВИКОРИСТАННЯ НЕСТАНДАРТНИХ ПРИЙОМІВ РОБОТИ НАД ТЕКСТОМ

У статті описано методи, форми і засоби навчання, використання яких дозволить найбільш оптимально формувати в молодших школярів читацькі компетентності шляхом використання нестандартних прийомів роботи над текстом, а також аспекти формування правильності мовлення, педагогічні та лінгвістичні умови формування мовленнєвої культури учнів початкових

класів.

Ключові слова: читацькі компетентності, компетентнісний підхід, мовленнєва компетентність, компетентна особистість, самовдосконалення, текст, мотивація, творча діяльність.

Людмила Московчук, кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри теорії та методик початкової освіти, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

ВИХОВАННЯ МИРОЛЮБНОСТІ У МОЛОДОГО ПОКОЛІННЯ ЗАСОБАМИ "ПОВІСТІ МИНУЛИХ ЛІТ" ПРЕПОДОБНОГО НЕСТОРА ЛІТОПИСЦЯ В СУЧАСНІЙ СОЦІАЛЬНО-ОСВІТНІЙ СИТУАЦІЇ УКРАЇНИ

У статті розглядається проблема виховання миролюбності у молодого покоління. Розкрито потенціал "Повісті минулих літ" преподобного Нестора Літописця у вихованні молоді в дусі миру. З'ясовано значення вивчення давніх літописів у закладах освіти для стійкого спрямування вихованців на підтримку й захист миру.

Ключові слова: виховання, миролюбність, літописи, преподобний Нестор Літописець, молодь.

Тетяна Олинець, кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри теорії та методик початкової освіти, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

ФРАЗЕОЛОГІЗМИ В СУЧАСНІЙ АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ: ВИЗНАЧЕННЯ, ПІДХОДИ, КЛАСИФІКАЦІЇ

У статті проаналізовано основні особливості фразеології сучасної англійської мови, вивчено підходи до визначення фразеологізму, здійснено класифікацію фразеологічних одиниць за семантичним критерієм.

Ключові слова: фразеологізм, ідіома, семантика, комунікативна одиниця, концептуальний аналіз.

Ольга Пастернак, учитель української мови і літератури Хмельницького НВК №10

РЕАЛІЗАЦІЯ ЕТНОПЕДАГОГІЧНОГО ПІДХОДУ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Проаналізовано шляхи реалізації етнопедагогічного підходу на уроках української мови в закладах загальної середньої освіти. Увагу звернено на активне використання інтерактивних та імітаційних ігрових методів навчання, створення системи навчальних вправ і завдань на основі національно-культурних текстів-взірців різних типів, стилів, жанрів мовлення, систематичну роботу з формування мовленнєвих умінь і навичок учнів у взаємозв'язку навчання та виховання в кращих традиціях

етнопедагогіки.

Ключові слова: етнопедагогічний підхід, ігрові методи, жанри мовлення, національно-культурні тексти.

Ольга Савицька, кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри психології освіти, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

МОВНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЯК СКЛАДОВА ОСОБИСТІСНО-ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ МАЙБУТНЬОГО ПРАКТИЧНОГО ПСИХОЛОГА

Аналізуючи професійну діяльність практичного психолога, зацентровано на мовній компетентності, як одній з фундаментальних, та виокремлено основні її складники (узагальнення суб'єктом мовних явищ; рефлексія породжуваних і сприйнятих висловлювань; гнучке використання вербальних засобів залежно від типу, стилю мовлення; чуття мови; здатність розуміти почуте чи прочитане й усвідомлювати та включати в суб'єктивну картину світу нових смислів; аудіювання, читання, говоріння, письмо рідною мовою і т.ін.).

Спираючись на положення психологічної науки з питань мовленнєвого і мовного розвитку особистості, викладені у працях Б. Г. Ананьєва, О. Ф. Бондаренка, Л. С. Виготського, Г. С. Костюка, О. М. Леонтєва, О. О. Леонтєва, В. М. М'ясищева, І. О. Синиці, В. О. Семиченко та ін., а також змістово-організаційні й процесуальні можливості тренінгових технологій, продемонстровано ефективність розробленої системи вправ із формування та розвитку основних складових мовної компетентності у студентів-майбутніх психологів.

Ключові слова: мовленнєва діяльність, мовна компетентність, мовленнєва компетентність, тренінгові технології навчання, професійно-особистісний розвиток.

Марина Тернопольська, магістрантка факультету української філології та журналістики, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

Науковий керівник: **Анжеліка Попович**, доктор педагогічних наук, доцент, доцент кафедри української мови, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

ФОРМУВАННЯ МОВЛЕННЄВИХ УМІНЬ І НАВИЧОК СТУДЕНТІВ НА ЕТНОПЕДАГОГІЧНИХ ЗАСАДАХ

Формування мовленнєвих умінь і навичок здобувачів вищої освіти на засадах етнопедагогіки реалізовує процес становлення й розвитку мовної особистості студентів через виховання потреби у вивченні української мови, духовності, світоглядних позицій, загальнолюдських і національних

ціннісних орієнтирів, оволодіння національно-культурним компонентом мови.

Важливо на заняттях української мови проводити роботу з національно-культурними текстами, спостереженню за функціонуванням у них національно орієнтованих мовних одиниць, відтворенню, редагуванню, створенню здобувачами власних національно-культурних текстів на пропонувані теми етнопедагогічного змісту.

Ключові слова: етнопедагогіка, мовна особистість, національно-культурний компонент, національно-орієнтовані мовні одиниці.

ПІДСУМКОВЕ ПЛЕНАРНЕ ЗАСІДАННЯ